

Bálint Péter

JÉZUS ÉS A 12-ES SZÁM MISZTÉRIUMA (REGÉNYRÉSZLET)

A tizenkét éves Jézus a Pogányok udvarára néző Királycsarnok oszlopsorának árnyékában tucatsnyi rabbi és farizeus főember gyűrűjében állt, közvetlenül Nikodémus és arimátiai József előtt, mintha ők ketten védfalat képeztek volna számára a téren nyüzsgő pór nép esetleges zavarodása ellen, az ünnepre Jeruzsálembe feljövő zarándokok közt megannyi gyanús vagy erőszakos alak is elvegyülhetett, akik nem szívlelték a farizeusokat, esetleg a forróvérű zélótákkal szimpatizáltak. A rangos társaság tagjai láthatóan már oszladozóban voltak, ketten-hárman oldalt fordultak, színpadias gesztusokkal egymástól búcsúzkodtak; a többség viszont a templomban ki tudja mikor elkezdett társalgást valamiért nem bírta még abbahagyni, pedig minden diskurzusnak vége szakad egyszer, valahogy, további folytatásra ítélve, a megkezdett argumentációt és az azt megkérdőjelező, felfüggesztő, negligáló ellenvéleménynek hangot adva nagyobb távlatokból, vagy eleve befejezhetlensége okán megannyi megoldatlannak látszó kérdést hagyva a résztvevőkben, akiknek nem lévén más elfoglaltságuk, mint a létezés értelmének és minőségének elgondolásán, megvitatásán fáradozni napestig, ráérősen szölongatták az Urat útbaigazítást várva Tőle. A szakállas, barázdált homlokú bölcsek egynémelyike feltűnő érdeklődést mutatott a zavarba ejtő kérdéseikre adott rövid válaszok iránt, tagadhatatlanul a szent szövegekből származtak, úgyhogy semmi kivetnivalót nem találhattak bennük; akadt persze olyan rigorózus képet vágó vénember, aki az alkalmas pillanatra várt, hogy megcáfolja a koravén fiúcska mondanivalóját, leginkább a dörge delmes megleckéztetés szándékával az általuk támasztott rendszabályokkal és tanításokkal szembeni dacolásáért; s akadt olyasvalaki is, aki elképedve vetette tekintetét az égre, mintha azt kérdezné, magasságos Uram Teremtőm, mivé korcsosult ez a világ, hogy egy taknyos kölyök okítani merészeli az írástudó

véneket. Tudvalévő, hogy vannak olyan vének, akik nyitottak az ifjabbak elmemutatói iránt, csöndben figyelnek a magabiztosan hömpölygő szavaikra, miközben újra élük saját ifúságuk megzabolázhatatlan gondolatindázásait, és vannak, akik egyenesen szentségtörésnek, megengedhetetlen arcátlanságnak vélik az ifjabbak merészségét a szent írások és hagyományok újragondolását illetően, mintha a tekintélyüket kéne féltetni, holott senki sem szándékozik lerombolni azt, hacsak nem a tekintélyelvűséget akarják megkérdőjelezni, ami persze bizonyos szempontból az ősatyák és próféták kiváltságos helyzetét megingathatja, az Úr talán megbocsátja ezt nekik, ha a szándékuk mögött jóindulatot fedez föl.

Mária a jelenetet kicsit távolabbról, az oszlopcsarnokból a tágas udvarra vezető lépcsők aljáról szemlélte, talán, ha félszáz méternyire az előkelő társaságtól, az ügyes-bajos dolgaik után igyekvő vagy ráérősen lézengő emberek takarásában, olykor meglökték, haragosan ráripakodtak amiért az útvijat állja, olykor mindenféle csecsebecsét vagy távoli városokból hozott kelmét kínáltak neki a mozgó árusok, de hogy ügyet sem vetett rájuk, morcosan tovább léptek, fogaik közt elmorzsolva egy-két becsmérő szót, ahogy az a csalódott árusoktól megszokott. Mária mindenesetre megdöbbenve látta, hogy a társaság tagjainak feje fölött ketrecükből szabadult galambok röpködtek, egy hófehér tollazatú Jézus vállára szállt, egy másik megpróbált mellé telepedni, szárnyukkal hevesen csapkodtak, szinte hallatszott suhogásuk és hangosan búgtak, majd hirtelen az égbe emelkedtek, a szél fuvallatára felülve könnyedén lebegtek, majd a Templom teteje felett sebesen elrepülve szabadultak meg áldozatsorsuktól. Mária örökre emlékezetébe véste e nem mindennapinak mondható csoportosulást, középtűt a fiával s a vállán kucorgó-csapdosó galambokkal, melyek atyja magyarázata szerint a Szentlélek szimbólumai; ugyanakkor emlékezetében megszólalt egy hang: Mária, Mária, apád Joachim és anyád, Anna, téged is tizenkét éves korodban vitt el a Templomba, hogy az Úr oltára előtt álló Zakariásnak kinyilatkoztatást tegyen sorsodról és leendő nászodról az özvegy Józseffel, ahogy édesanyád, Anna egy alkalommal elmesélte neked. Mária az apja révén jól ismerte a vagyonos, tekintélyes és jólelkű Nikodémust, akiről álmában sem feltételezte volna – pedig visszatérő különös álmai: a méhében növekvő kisdede fogantatásáról, az apja körül feltűnő vándortanítványok messiásvárásáról, többször is főfájást okoztak neki az elmúlt években –, hogy e szent helyen támogatón foglal állást a beszéde közben különös jeleket mutogató fia mellett; vén számár, már csak az hiányzik, hogy lovat adjon Jézus alá, így is számtalanszor vitába keveredett már a názáreti rabbi-val és a vénekkel, ezért panaszt is tettek ellene Józsefnél, számon kérve tőle nevelésének következtelenségét vagy hiányosságát, mondta magában.

Miért lennék vele szigorúbb, mint a többivel, egész nap fakérget hántok, gerendákat gyalulok, munkásokat irányítok, miként is tudhatnám, hogy kitől szerzi a szent könyvekből származó ismereteit, én csak a saját mesterségbeli tudásomat adhatom át neki, de megfogadtam, hogy kezet sohasem fogok emelni rá, mint az inasokra szokás, mondta József fiatal hitvesének. A máskor jámbor természetű és engedelmes Jézus bátorságától szinte kővé meredten szemlélődött Mária, úgy vélte még József is csak félénken merészkedett volna elvegyülni a tekintélyes rabbik és főemberek között, akik

naphosszat Izrael népe sorsával, saját elméleteik és törvényeik magasztalásával, a fenyegető prófeciákat hívek elé idéző rabbik gúnyolásával, a nyugtalanító hitelveket és politikai nézeteket valló kisközösségek jelentette veszéllyel foglalkoztak többek között, s maga is feltétlen tiszteletet és nagyra becsülést érzett a körben állók iránt, noha többségüket egyáltalán nem ismerte, hiába is fürkészte az arcukat, hogy emlékezetében kutasson, vajon látta-e már valaha valamelyiküket. Mária szerfelett örült és hálás volt az Úrnak, hogy három hosszú napig tartó keresgélés után végre megtalálta elveszettnek hitt fiát, gombostűt a szalmakazalban, anyai szíve némiképp megnyugodott, ugyanakkor nyugtalanná is vált e nem mindennapi látványtól. Igaz, nem az egyedüli volt, aki a tekintélyes társaság és a fiúcska élénk társalgását némi fejcsóválással szemlélte, ha csak pillanatokig is figyelmeztet a különös gyülekezetre, bár a szemlélődők egy része joggal hihette azt is, valamelyik vénember unokája tart részletes beszámolót a rabbiktól hallott tanításokról, honnan is tudhatnának e rendkívüli esetről, amiről a jelenlévőkön túl csak Lukács evangélista tud a hagyomány szerint, aki nekünk számot adott róla, hogy valamelyes tudomásunk legyen Jézus rejtett gyermekkoráról. Mária meglehetősen sokáig habozott mitévő legyen, a tudós férfiak csoportjához merészeljen-e lépni, vagy kívárja a társalgás végét; magában több, érvekkel jól körülbástyázott indokot felsorolt arra nézvést, ha talán szemrehányón kérdeznék meg tőle, miért is zavarja a férfiak egymás közti bölcsekedését; egyik lábáról másikra helyezte törekeny teste súlyát, eközben azt mondta magában: milyen jó lenne, ha itt lenne József, ő mégiscsak férfi, az Istenről való elmélkedésben előjoga van egy nővel szemben. A hosszúra nyúló habozás ideje alatt Mária szíve hol gyorsabban kalimpált, hol mintha kihagyott volna egy-két ütemet; égnek tartva mindkét kezét egyszer csak torkaszakadtából felkiáltott:

Jézus, Jézus, fiacskám!

A társaság tagjai a kétségbeesésről tanúskodó női hang irányába fordultak, szúrós tekintetet vetettek az illetlenül kiabáló asszonyra, még az árusok is tartózkodnak efféle megnyilvánulástól, ha csak nem meglopni akarta valamelyiküket egy tolvaj, mondjuk egy zsidók közt élő pogány, ahogy egymást közt mondják gér, vagy egy messze földről idevetődött barbár. A kiáltás okát izgatottan kutató rabbik csoportjából kivált Nikodémus és kézen fogva az anyjához vezette Jézust; Nikodémus atyai cselekedete enyhítette a többiek haragját, szép lassan szétszéledtek a szélrózsa minden irányába, egyedül arimátiai József maradt még egy darabig a helyén, alig láthatóan mosolygott, örömteli szívvel követte az eseményeket. Mária térdre rogyott, fia két kezét tenyerébe kulcsolta és azt kérdezte aggodalmasan:

gyermekem, miért tetted ezt velünk? Íme, atyád és én szomorúan kerestünk,

Jézus elcsigázott tekintetét előbb az előkelő öltözetű Nikodémusra, jámbor őrzőjére, majd a Templom óriási kapujára vetve felelte határozottan:

de miért kerestetek, nem tudátok, hogy nekem Atyám dolgaiban kell lennem?

Mária értetlenül fogadta a távolságtartó és kioktató választ, sírásra görbült a szája, anyai szokás a bántásra így reagálni, kisvártatva jobb kezével Jézus vállába kapaszkodva felállt, szorosan magához ölelte a fiát, mintha oltalmazni akarta volna az egyébként is Isten gondviselésében álló gyermeket.

Ha apád dolgaiban akarsz járni, most rögtön jöjj velem, egy közeli szerájban vár ránk, felszerszámozta a szamarat, hogy minél hamarabb hazaérjünk, mert a megrendelők várják, hogy elvégezze a vállalt munkákat.

Jézus hallgatag és engedelmes volt, az anyai szív jósága kegyelmet árasztott, ha itt és most megbocsátást értünk e kifejezés alatt, hajlott is arra, hogy ellenkezés nélkül kövesse anyját, nem volt számára több mondanivalója, és egyelőre a Nikodémuséra sem, nem sejthette akkoriban, hogy évtizedekkel később nagyon is fontos, mondhatni húsba vagy lélekbe vágó mondanivalója lesz a számára, ha eljön majd annak is az órája.

Ó, te balga asszony, mit tudhatsz te a mi Teremtő Atyánk dolgairól, s ugyan mit a magasságos Istentől kapott fiadról, te csak a világot kormányzó Isten végtelen kegyelmének a tárgya és eszköze vagy, hogy beteljesítsd az Ő akaratát.

Mária megszeppent a nyíltszínű feddéstől, olykor József is megintette, ha a szomszéd férfakkal vagy a megrendelőkkel való beszélgetését megzavarta valami jelentéktelen, de számára halaszthatatlan ürüggyel, ilyenkor órákon keresztül nem szólt Máriához, dühét igyekezett elfojtani, vagy csak szégyenkezett amiért felemelte a hangját, alapjában nyugodt természet volt, egész magatartás is megfontoltságot sugárzott.

Ne beszélj így velem Nikodémus, akit oly nagyon szeretett az én szent szövegekben járatos apám, lehet, hogy járatlan vagyok az Isten dolgaiban, viszont érthető módon, az anyai szív természete szerint nagyon is félttem az szülöttemet; azt hiszed asszony, hogy e fiút úgy terelgetheted, mint a szárnyasokat szokás a baromfiudvaron, vagy ahogyan pásztorok szokták a juhnyáját a dombok között, már feledted Gábiel angyal üzenetét?

Mária a Gábiel név hallatán elképedt, ugyanő volt, aki „a Paradicsom, a kígyó és a kerubok serege fölött uralkodik”, s akihez az Úr máskor és máshol ekként szólt: „Fogj fegyvert az elfajzottak és kurafiak és az elátkozottak ellen és irtsad ki a Felvigyázók utódait az emberek között”, de most az egymás közötti találkozásra emlékezve haloványvá vált az arca:

honnan tudod te, Nikodémus, tekintélyes bölcs a többi tekintélyes főtanácsos és rabbi között, hogy miféle hírral állított be hozzám, rongyos koldusnak álcázva magát az, aki az Úr angyalának nevezte magát, és én nem győztem kérdéseim sorával faggatni őt, mert olyan szemérmetlen és tisztességtelen dolgokat állított, hogy méhemben fogan egy gyermek, holott a Józseffel megbeszélt nász órája még nem jött el,

replikázott Mária, ám percre később dühös szavai folyását akárha elrekesztették volna, csak hüppögni tudott; a hüppögés és sírás, a jajkiáltás és elnémulás az ember nem önmagánál levésének bizonyítéka, vagy éppen az istenfélelem megnyilvánulása.

A tisztességedhez semmi kétség sem férhet asszony, bárki bármit is mondjon felőle, emlékszem atyádat, Joachimot mennyire emésztette az ellened felhozott vádak aljasága, anyai szereteted is példamutató, szerető anya képes csak fia lába elé vetni magát kétségbeesésében, de az Isten nem azért választott eszközként tervéhez, hogy te a szoknyádhoz láncold az Ő fiát, aki, ha eljön az órája, elhagy téged, legalábbis addig az ideig, míg nem az örökkévalóságban találkoztok újra.

Mária dühösen összeráncolta dús, fekete szemöldökét, szorosra zárt, keskeny ajkai mögül sziszegett, mint mérges kígyó a támadás előtt.

Hallgass Nikodémus, ne mondj ilyeneket a gyermek előtt, elfogadtam a rendkívüli fogantatás tényét, miként József is, aki pedig ártatlan volt a nemzésben, mezítelenül sem látott nászéjszakánk előtt, s bár gyanakodott erkölcsi tisztaságom felől, de elfogadott, egyszerű ácsként nem akarta, hogy megkövezzenek, mint a hűtlen asszonyokat szokás az ősi törvények szerint; ha jól tudom, József is beavatott volt az isteni tervbe; csak később lett az, hogy a szégyen ne eméssze el a szívét.

Nikodémus felemelte jobb kezének a mutatóujját, bal kezével átölelte Jézus vállát, és alig hallhatóan, szinte suttogva mondta, hogy hármójukon kívül senki se tudhasson titkukról, sem most, sem a későbbiekben.

Mária, tudnod kell, az Ábrahám Istenéhez megtért atyád, a bölcs Joachim hű barátjának, Simeonnak ígéretet tettem a végső óráján, hogy a születendő gyermekednek, Joachim unokájának minden lépésére vigyázni fogok, idővel egyre sokasodnak majd az ellenségei, mindannyian ismerjük farizeus testvéreim véleményét a Galileából származókról, vidd most haza magaddal a fiad, készülj arra az időre, amikor eljön az ő órája, sok minden leperreg addig, József pedig ne csodálkozzon, ha a későbbiekben fia nem mutat különösebb érdeklődést az ácsmesterség iránt, inkább a szent tóratekercseket böngészi a rabbik útmutatásaival.

Mária szemlesütve állt atyái oltalmazója előtt, gyűjtötte erejét az illő válaszhoz, a kicsit késedelmes válaszadáskor azonban esendő asszonyok hangján szólalt meg.

Tudom, Nikodémus, hidd el, nagyon is jól tudom, minden anya, gyermeke születése után attól az órától retteg, amikor elhagyja majd őt, atyáink intése szerint választott asszonya mellett a helye, ne is beszélj nekem erről; Mária, a te fiad sokszor elhagyja majd a szülői házat s az ő órájának eljövele fájdalmasabb lesz minden más anyáénál; rébuszokban beszélsz nekem, mint a napkeleti bölcsek, akik fiam születésekor a betlehemi jászolnál megjelentek; ők csak csillagjósok és mágusok voltak, jeleket kaptak és felismerték a jelentésüket, de nekünk maga Ábrahám Istene, a mindeneket Teremtő és kormányzó Isten nyilvánította ki jövődönket kiválasztott prófétáin keresztül; talán Józseffel kellene beszélned, ő bizonyára értené szavaid rejtett értelmét; nem, Mária, vannak olyan ősatyáinktól örökölt próféciaák, melyek jelentését még én sem értem pontosan vagy jól; szegény atyám biztosan értené a fiam, az ő unokája jövőjét illető próféciaakat, az angyal üzenetét is megértette az én születésem mikéntjéről, anyám elmesélte nekem a történeteket, talán ezért fogadtam el, még, ha oly sok kétellyel és gyanakvással is az én méhem gyümölcsét; Mária, hasonlóságok és áthallások sokasága érhető tetten próféciainkban és szent iratainkban.

Mária nem lett sem bölcsőbb, sem világosan látóbb, talán csak tartózkodóbb Nikodémus őszinte beszéde hallatán, bármilyen szigorú is volt hozzá olykor apja, Joachim, a már-már matuzsálemi kora, melléig érő hófehér szakálla és mély hangja tiszteletet parancsolt iránta, sosem merészelt durcáskodni vele szemben.

Megbocsáss, de most mennünk kell, József türelmetlenül és aggódva vár, hogy jó hírt vigyek fiam megtalálásáról.

Mária újfent lesütötte a szemét, miközben Nikodémus áldást kért Máriára és családjára, melyet szent jelzővel illetett, s hogy Jézust kézen fogva vitte a közelben lévő

szeráj irányába, sokáig érezte a nyakszirtjénél a főtanácsos tekintetét, melegség árasztotta el bensőjét, egyáltalán nem volt hasonlatos ahhoz, mint amelyet József mellett fektében érezni szokott, a pártfogó ember jámbor szeretete, a Joachim tiszteletére megígért pártfogás bizonyossága az enyhe szél fuvallatának köszönhetően járta át testét. A szeráj felé haladtukban Mária fülében visszacsengtek még Nikodémus szavai; Mária legfőképpen azon aggódott, Jézus vajon mit fogott föl a köztük lezajlott beszélgetésből, az ő órájának eljövételéről, anyja fájdalmáról, s hogy a mellette sarujában sasszézva lépegető, magában zsoltárokat dúdolgató fiára nézett, anyai szíve megnyugodott, talán meg sem érintette a beszéd, hitte balga módon, mert így akarta hinni. Éppolyan, mint a korabeli fiúk, csak olykor érthetetlenül viselkedik: elbújik egy sarokban az őt zaklató kisebb testvérei elől, beszélget a madarakkal, arra vetődő koldusoknak adja tányér ételét, a szélben állva az ég felé tartja mindkét karját, mintha áldást osztana, a halászoktól vett halak pikkelyes bőrét simogatja, akárha sebeiket gyógyítaná, a lepénykenyeret kis darabokra szaggatja és a szomszéd gyerekeket kínálja, mondván, egyétek, ezek békekatonák. Amikor ezeket a különös jeleneteket elmesélte Józsefnek az estvéli órán, amikor a gyerekek már álomra szenderültek, hűségese asszonyként nem akart eltitkolni előtte az égvilágon semmit, és persze magyarázatot is várt volna e különös cselekedetekre, a két tenyerében tartva mentateás csészéjét József türelemre intette őt:

hagyd, hogy boldog gyermek legyen, az ő Atyja akarata szerint, én csak a nevelőapja vagyok, nem pedig a gondviselője; ne mondj ilyeneket József, megszegyenesz; nem állt szándékomban vétetni sem az Úr akarata ellen, sem a te szereteted ellen, pedig volt idő, amikor azt mondtam: milyen arccal néztek most az Úristenre? hogyan imádkozzam ezért a leányért? hiszen szűzen vettem át őt az Úristen templomából, de nem örködtem jól felette; hálás vagyok neked József, hogy sohasem bántottál ezért; hagyd ezt abba, sokszor mondtam már, hogy elfogadtam a sorsomat, ami Ábrahám Istenétől rám szabott, nekem nem sok van már hátra, vénember vagyok, úgyhogy a gond a tiéd lesz, ne hagyd a serdülő gyerekeket torzsalkodni, semmi sem bántóbb a családi széthúzásnál, a szeretetlenségnél, amikor gyöngye szíved megszakad az egyikért vagy a másikért; annyira szeretném József, ha mindig velem lennél és a kormányoznád a család bárkáját, nehogy hajótörést szenvedjen; Mária, Mária, én csak egyszerű ácsmester vagyok, és nem hajóskapitány, te viszont emlékezhetsz arra, amit apósomtól, a megboldogult Joachimtól és anyósomtól, Annától tanultál, a jámbor béketúrásra és az Isten akaratainak való engedelmességre, ne akarj olyasmit tudni, ami nem tartozik a dolgaidd közé.

Mária mindig szeretettel emlékezett atyjára, noha tiszta szívből óhajtott, hogy több időt töltsön vele, vele, akit kegyelmi ajándékként emlegettek, ha szóba került születése, a Tóratekercsek és midrások elválasztották tőle, afféle határhátak voltak egy limes mentén, amin nem léphetett át, ahogy édesanyja, Anna sem, aki férje halála után is szorgosan porolgatta a szent iratokat, gondosan őrizte imaruháját, s közben halkán motyogott, titkon kapcsolatot keresett az oda-túl lévővel.

Óh, József, ti férfiak mindig csak a törvények és útmutatások szerint beszéltek, sosem értitek meg egy egyszerű asszony lelkét, emlékezz csak, fogantatást ígérték nász nélkül, gyermekgyilkosságot szabadítottak ránk Betlehemben minden ok nélkül, foly-

tonosan Erzsébet fiával való rivalizálást emlegetnek egy előttem feltáratlan isteni elrendelés okán, fiam eltávolodásával riogatnak, ugyan miért történik mindez, mit vétettem a magasságos ellen, kérlek, segíts eligazodnom József!

József az ácsmunkáktól, vagy még pontosabban a famegmunkálásoktól sebzett, kérges tenyerét Mária feje felé emelte, áldásban részesíteni akarta őt, aki amúgy is áldott volt az Úr előtt, de hát egy egyszerű ácsmester, még ha a szent történet részesévé lett is, nem viselkedhet minden percben úgy, miként a szerepe megkívánja tőle, nem tehetünk szemrehányást neki amiért a privát és szakrális szerepet összetéveszti, épp elég gondot okoz számára a nyűgös megrendelők örökös sópánkodása és a helybeli rabbi gyalázatos ármánykodása.

Mária, nem tudom mi történik majd veled, én nem vagyok a jövődbe beavatott, de Ábrahám Istene és az én Istenem legyen veled, azután is, hogy én már nem leszek, megtérek őseimhez; miféle Isten az, mondd meg nekem József tiszta szívvel, amelyik kéretlenül ad gyermeket egy anyának, majd fájdalmasan elválasztja tőle, ha eljön az órája, ahogy Nikodémus mondta.

Mária megszeppent kotnyeleségétől, szája elé kapta két tenyerét, pofon elől szoktak így védekezni a szemtelenül feleselő gyermekek, egy szóval sem említette József előtt a Templom előtti különös párbeszédet, amelyre közte és a főtanácsos közt került sor Jézus megtalálásakor, s már vissza is vonta volna utóbbi kijelentését, de hogy József nem reagált rá, pontosabban nem erre figyelmezett, elhárulni vélte feje felől a záporozó kérdéseket, magába fordult és hálálkodott.

Látod, Mária, olyan ostoba kérdéseket fogalmazol meg, az Úr színe előtt, mint egy szolgálólány, pedig papi családból származol; igen, szolgálólány vagyok, téged is hűséggel szolgállok, meg az engem tervéhez eszközként használó Istent is szolgálom a magam módján, semmi kivetnivalót nem találsz hűségemben, legfeljebb aggályoskodó természetemben, amit anyámtól örököltem; szolgálatod részesülés és odaadás, szófogadás és kitartás, ahogy a törvényekben benne foglaltatik.

*

Mária visszaemlékezett egy tizenkét esztendővel korábbi rokonlátogatásra, amikor is a Júdea körüli hegyekben zárandoklása során betért Zakariás házába, nem egy hirtelen jött szeszélynek engedve és nem egészen indokolatlanul, az angyali beszéd igazsága felől akart bizonyosságot szerezni, mert az ember alapvetően kételkedő és kíváncsi is lévén, mindig a bizonyosságot hajszolja, s ha a mégoly bizonyosnak tűnő érv meginog, rögvest újabb nyomós magyarázatot keres, pedig Mária tudhatta volna apjától, hogy az írástudók sohasem a végső bizonyosságra kíváncsiak a szövegek faggatásakor, mert nem akarják a maguk szubjektív igazságához kötni a szabadon cselekvő és saját akarata szerint rendelkező Istent. Megható örömmel ölelte meg őt az idős Erzsébet, évtizedes meddősége ellenére szemmel láthatóan szíve alatt hordozta gyermekét, hallelujázó örömmel üdvözölte a csodálkozását leplezni nem tudó rokonlányt:

„Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhed gyümölcse! Hogyan is lehetséges ez, hogy az én Uram anyja jön el énhozzám? Mert íme, amint felfogta fülem köszöntésed hangját, ujjongva mozdult meg a magzat méhemben”.

Lehet, hogy így történt az örömteli, szívélyes fogadtatás, ilyen fennkölt és patetikus szavak kíséretében, és ez a leírás bizonyult az esemény igazi feltárásának, nem pedig más, mint amit olvashatunk a Jakab protoevangéliumában. Zakariás, Erzsébet férje ugyanolyan prófétai lélek, írástudó volt, mint Mária apja, Joachim, s ha nem is követelték meg asszonyaiktól a szent tekercsek szövegeinek olvasását és értelmezését, ami egyébként is az ő dolgaik közé tartozott, a Tórát, az útmutatásokat gyakorta olvasták hangosan, amikor kettesben voltak, vagy amikor távoli vidékről fiatalabb rabbik érkeztek a házhoz és ők a sarokba visszahúzódva hallgatták a tanítást, minek szófordulatai akarva-akaratlanul is megragadtak emlékezetükben, a szavak jelentésének értelmezéséről szóló disputa a rabbik lételemének számított. Lehet, hogy nem így történt, mondaná egy történet-kritikai módszerhez folyamodó szövegelemző vagy történész; narratívák születnek és rendre kihunynak, mint a parázs idővel, egyes narratívák hagyománnyá válnak míg mások kirostáltatnak, mint kanonizáció során bizonyos történetek, narratívák a mondójukat igazolják és olykor bizony meg is hazudtolják, amennyiben ellentmondanak egymásnak. Tacitus az Évkönyvekben figyelemre méltó megállapítást tesz e tekintetben: „Ennyire kétesek a legnagyobb dolgok is: némelyek a bárhonnan hallottakat is bizonyosnak veszik, mások ellenkezőjére fordítják az igazságot, és mindkettő tovább terjed az utókorban”. Ne feledjük, Mária nem tudhatta még abban az időben, éppen csak megfogant fia a méhében, hogy eljön az az idő, amikor Jézus minden fontos tettét és szavát följegyzik a tanítványai, szedett-vetett rongyos pórnépség, kivéve Jakabot és Júdást, no meg a vámszedőt, úgy kísérik Jézust, mint kotlóst a csibéi, körül ülik, körül dongják, szárnya alá bújnak, egymással versenyeznek az elsőbbségért, folyton folyvást értetlenkedve faggatják tanításai értelme felől, majd hűtlenül megtagadják, szétszélednek, csak a nagyon szeretett János lesz az, aki mindvégig, a keresztfáról levéltelig vele marad, no és persze Júdás, aki igazi áldozatot hoz azért, hogy Jézus betöltse sorsát Isten rendelése szerint. Mindenesetre, ha így is történt, amiképpen leíratott és évezredek át olvasmányaként szolgál a tudós főeknek, Mária számára, aki Áron leányai közül való volt és rokona Erzsébetnek, nem volt szokatlan az efféle rabbinikus beszédmód, egyedül a félreérthetetlen tényközlés lepte meg, felindultságában nem is habozott megkérdezni:

honnan tudod Erzsébet nővérem, hogy méhemben gyümölcsöt hordok, amikor ezt egyedül csak kiválasztottam, József tudhatja, s ha tudná, hogy mások is tudják, elsüllyedne szégyenében miféle jegyese van, akinek állapotosságáról ország-világ beszél,

mondta egy szuszra és kíváncsiságtól ajzottan tekintett sorstársára, s bizony el is sírta volna magát, a magzatukkal áldott anyák érzékenyebbek nőtársaiknál, de a kiválasztottság méltóságot kölcsönzött neki; a méltóságérzet nem korhoz és statushoz kötött, nem is az elme pallérozottságától függ, hanem a lélek önmagánál léte mutatkozik meg általa.

Ó, Mária, kicsi húgom, a hírvívő angyalok galambként jönnek-mennek házunkhoz, s minket, ellentétben Zakariással és Józseffel, csak szűkszavúan avatnak be Isten tervébe, még ha a terv, Izrael népe számára üdvözítő is lehet, végső kimenetele rejtély marad számunkra, mi csak eszközök vagyunk bevégzéséhez.

Máriának kicsit sok volt a kegyes, áhítatos beszédből, egyszerűbb és nyíltabb asszo-

nyi szavakra vágyott, a kertelés dühöt vált ki, amikor egyenes beszédet várunk a másiktól, felindultságán nem is tudott úrrá lenni, motollaként peregni kezdett a nyelve, megfektezhetetlenül.

Bevallom őszintén, Erzsébet nővérem, nem egészen ártatlanul és ok nélkül tértem be hozzátok, hosszú utat tettem meg, és jegyesemet, Józsefet sem értesítettem előzetesen idejövetelem céljáról, nemrégiben megjelent nekem Gábrriel angyal s a következőket mondta: „Íme, fogansz méhedben, és fiút szülsz, akit nevezz Jézusnak. Nagy lesz ő, és a Magasságos Fiának mondják majd; az Úr Isten neki adja atyjának, Dávidnak a trónját, ő pedig uralkodik a Jákób házán örökké, és uralkodásának nem lesz vége”; mily csodálatos egybeesés, az ember azt hihetné, hogy az őt megszólító hangok egyszerű hangok csupán, valójában rejtett és titkos üzenetek, melyek elhangzásuk után fejtik ki hatásukat, s csak hosszas tépelődést követően értjük meg értelmüket, már ha képesek vagyunk rá; nos, hogy betértem vendégszerető házatokba, sem a nálam járt Gábrriel angyal nálad tett látogatásáról nem tudhattam, sem a méhedben éppen köszöntésemtől megmozduló gyermekedről, te világosítottál fel erről, épp most, de úgy sejtem, olyan rendkívüli események sorozata készül rokonságunkban, ami asszonyi ésszel föl nem fogható, gondolj szegény anyámra, Annára, magadra, majd rám, az angyalok olyan hírt közöltek velünk, amiben semmilyen körülmények közt nem hittünk; már csak azért sem hittünk, mert megtanultunk óvatosnak lenni az angyalokkal és bejelentéseikkel szemben, a sötétség küldöttei olykor a szívünknek legkedvesebb szavakat duruzsolják a fülünkbe, miközben ártalmasabbak a hamis prófétáknál, szemfényvesztő mágusoknál.

Mária hallott már apjától mágusokról, köztük a leghíresebből, egy Markosz nevezetűről, jövendőmondó prófétákról, Illésről és Ézsaiásról, csodadoktorokról s mindenféle elképesztő kuruzslást végző asszonyokról, Felvigyázókról és gödör lakókról, ám a sok egymást követő, egybe eső, egymást erősítő csoda meghaladta képzelőerjét, nem tudott fölülemelkedni a zavarba ejtő tények fonálként összefonódásán, még ha áldásban is részesültek a történet részesei. A hosszas álldogálás elsősorban Erzsébetet viselte meg, gömbölyű hasát egyre gyakrabban simogatta, gyermeke élénken rugdalózott odabenn, olykor meg kellett hajolnia akarata előtt, leültek hát egymással szemben. József is ilyen masszív ülőalkalmatosságokat szokott készíteni a rabbiknak és a gazdag kereskedőknek, gondolta Mária, ahogy tenyerével végigsimította a simára gyalult szék ülőkéjét és karfáját, miközben Erzsébettől várt további magyarázatot a rendhagyó eseményekre. Erzsébet két tömzsi, ráncos tenyerébe fogta Mária kislányosan törekeny kezét, közel hajolt hozzá, kizárva bizalmas társalkodásukból a köröttük serénykedő testes szolgálólányt, aki aszalt gyümölcsöket és hűsítő italokat tett egy kerek asztalkára, s úrnője kézjelére magukra hagyta őket.

Hústestembe hústest sohasem hatolt, érintetlen lányként Urat hordozok a szívem alatt, te pedig nővérem, kiszáradt méhedben szintén egy életerős fiút, mit gondolnak majd rólunk az emberek, papi családban élő szajhának gúnyolnak majd szégyen szemre; értem, kicsi Mária, gyötrő aggályaidat, hidd el, magam is csak álmélkodtam az angyal bejelentésén áldott állapotomat illetően, azt hittem gúnyt űz velem, annyi évtizeden át

kitartóan vártam, hogy megfogadjon a méhem, gyalázatosnak mondtak meddőségem miatt, s most, mikor már végérvényesen lemondtam az anyai örökökről, egyszeriben kész tények elé állítottak, nem csak engem, Zakariást is, aki fél évig néma maradt, mert ő maga is hitetlenkedett Isten ígéretét illetően.

Erzsébet tekintetét a tálcán lévő gyümölcsökre vetette, kíváncs volt, mint a terhes asszonyok szoktak lenni ebben az időszakban, kezébe vett egy húsos datolyát, megforgatta, alakját és érett barna színét mustrálta, ám mintha hirtelen meggondolta volna magát, visszatette a többi közé. Kedvére esett a fesztelen társalgás, majd egy fél évig nem beszélt még Zakariással sem, aki gyalázatos hitetlensége miatti szegényében bujkált az emberek elől, szótlanyságot fogadott, a szótlanság férj és feleség közt a szegénykezés vagy a megbocsátásra várás kifejeződése, lehet persze az elhidegülés vagy a másikban feloldódni nem tudás megnyilvánulása is.

Tudod, Mária, Zakariás szokta mondani, az Istennek semmi sem lehetetlen, viszont ettől sem én, sem te nem leszünk okosabbak, Isten kegyelme amúgy sem felfogható korlátolt asszonyi ésszel, csak a lelkünkben érezzük, hogy kegyelmébe vont bennünket, várandósak vagyunk, nem melleleg áldottak is; és szitokszavakkal elátkozottak is; Mária, ne beszélj így, te, aki áldott vagy!

Mária természetadta vagy apjától örökölt kíváncsisága továbbra sem lohadt, látszott rajta, hogy csak ezután igyekszik föltenni azt a kardinális kérdést, mely, ahogy mondani szokás, szerfelett furdulta az oldalát; fejkendőjét szorosabbra húzta álla alatt, rejtekezni kívánó asszonyok szokása szerint, s egészen közel hajolt idősebb rokonához.

Mondd, Erzsébet nővérem, mire céloztál, amikor azt mondtad nekem: az én Uram anyja jön el énhozzám, holott az Úrnak, Ábrahám Istenének tudtommal nincs anyja, én pedig csak egy fiút hozok a világra Isten akaratából; nem is akár milyent, egy nap élők közt örökkévalót; de jaj, azon tűnődök egyvégtében, halandóként hogyan is szülhetnék a világra egy Istent, még a gondolata is botrányos szentségtörés, emlékezz Azazel és gonosz társai, akik megkívánták a földi asszonyokat és együtt háltak velük, miként nyerték el büntetésüket!

Erzsébet elmosolyodott, mint idősebb és tapasztaltabb nők egy gyermeklány naivitásán szoktak, távol állt tőle a sértő szándék, mégis csak az Ura anyjával társalog, nem lehet vele szemben fölényes és nem vetheti meg tudatlanságát sem, különben is, ő maga sem áll a helyzet magaslatán, két térde magaslatán pihentette kezét, emlékezve Mózes Jákób szájába adott szavaira: Talán Isten vagyok én, aki megtagadja tőled az anyaméh gyümölcsét? Rachel pedig ezt felelte: Itt van Bilha, a szolgálóleányom, menj be hozzá, és ha majd a térdemen szül, az ő révén nekem is lesz fiam.

Mária, igyekszem visszaidézni a történeteket, ahogy a zaklatott Zakariás elmondta nekem; figyelmesen hallgatom, feszültségemet a csönd rejti, érzelmeimet is palástja mögé rejtem; a templomi füstáldozat alkalmával megjelent előtte Gábrriel angyal s határozottan azt mondta neki: „Örülni fogsz, boldog leszel, és sokan örülnek majd az ő születésének, mert nagy lesz ő az Úr előtt, bort és részegítő italt nem iszik, és már anyja méhétől fogva megtelik Szentlélekkel, Izráel fiai közül sokakat megtérít az Úrhoz, az ő Istenükhöz, és őelőtte jár az Illés lelkével és erejével, hogy az atyák szívét a gyermekekhez, és az engedet-

leneket az igazak lelkületére térítse, hogy felkészült népet állítson az Úr elé”, az Úr viszont, magyarázta nekem Zakariás, egy másik asszony méhében fogan meg Isten akarata és terve szerint; és mondd kedves néném, ki volna az a másik asszony? várj még türelemmel, míg befejezem, a mi fiunk, akit Jánosnak kell keresztelnünk a parancs szerint, az Úr előtt jár és meghajol előtte, ahogy pálmafák a szélben, hidd el Mária, rendkívül megtisztelő tudnom azt, hogy a fiú, akit szíved alatt viselsz, az én fiam Ura.

Mária kerekre tárgult szemmel hallgatta rokona kissé bonyolult, vagy csak körülményesen előadott mondandóját, nem volt sem lassú észjárású, sem hitetlen, apja a mózesi törvények szellemében nevelte egész gyermekkorában, fontoskodónak sem akart látszani, ellenben tudatlanságban sem szeretett volna maradni, ennek legmegfelelőbb gyógymódja a bölcsek intelme alapján a megismerésre való törekvés. Ahogy tüzetesen, vizslató szemmel nézte a szemben ülő rokont, Erzsébet mosolyában feltűnt neki egy csipetnyi rátartás, nyilván a bibliatörténetben Mária számára biztosított felejthetetlen szerep okozta irigységét igyekezett leplezni; egy csipetnyi büszkeség, ami az angyali üzenetbe foglalt szavakból támadt, hétköznapi asszony fiáról nem szokás ilyen elragadtatással, szuperlatívuszokban szólni; s végül egy csipetnyi szomorúság is, sejtette, nem éri meg már mindazt, ami a halandók közt legkiválóbb Jánossal fog történni. Szerencséjére, mondhatnánk, mert a sokaságot vízzel keresztelő fia szörnyű végzete miatti jajkiáltása megelőzné a keresztfa lábánál lerogyó Máriáét, erről viszont tényleg nem lehetett előzetes tudásuk, egyikőjüknek sem, az angyali híradások csalárd módon erről nem szóltak, csak az örömhírről, amit évszázadokon át igyekeznek szétszálazni a tudós fők a bibliotékákban vagy a prédikátorok a szószékeken. Mária szíve újfent kalimpálni kezdett; szó és szó és megint csak szó, fátyollal fedett lényegük szerint mind érinti, körül lengi a még meg sem született fiát, máris arról beszélnek, hogy akad egy fiú, az Erzsébettől születendő János, aki az ő fia előtt jár valamiféle térítő tevékenységben, sokak új hitre való megtérítésében, emiatt a főfarizeusok minden bizonnyal gyűlölni és üldözni fogják, az pedig, hogy Illéshez hasonlítják, csak fokozza majd a bajt, és ebbe a misztikus történetbe, amit mondhatnánk vészterhesnek is, vonják bele az ő még meg sem született fiát, olykor Isten Fiának, máskor Dávid fiának nevezve, ráadásul Messiásként emlegetik, Mózes utódaaként, futott át elméjén a sok csüggesztő hír, nos, mindezek szörnyű balsejtelmeket keltettek benne, hiába mondták Istentől áldottnak lényét. Atyám, Joachim, te, aki a magyarázatok magyarázatának nagy mestere vagy, világosítsd meg az elmémet, elviselhetetlen és fölfoghatatlan számomra mindaz, amit fiam jövőjéről mondanak! motyogta magában Mária, szíve szerint máris visszakozott volna a rá osztott üdvtörténeti szereptől, lett légyen bármilyen csodálatos és világra szóló is a szerepe; talán ezért az önbizalomhiányért, folytonos megingásaiért sem mondatott ki számára a véget érés mikéntje, az Úr megkímélte ettől a fájdalomtól, újból csak kegyelmét bizonyítva.

Erzsébet nővérem, bár jegyben járok Józseffel és a főpapok azt szerették volna, ha az ő házában maradok nászunkig, ám apám előrelátó lévén, nem teljesítette kívánságukat, otthon marasztalt, ma is az ő házában élek az ő törvényei szerint, az ő kenyerét eszem nap mint nap, ezért örök hálával is tartozom neki; örvendezzél kicsi Mária, hogy a szentéletű apád házában biztonságban tudhatod magad; amikor anyám biztatására

kissé szégyenkezve és a kirobbanó botránytól tartva elmondtam neki Gábrriel üzenetét, napokra bezárkózott a szobájába, étel-ital nélkül imádkozott, néha olyan szörnyű hangokat hallatott, akár egy elmeháborodott, hangosan perelt az Úrral, jajveszékelt és ordított, majd a földre vetette magát, fejét a földhöz verte; mily ismerős ez énnekem, Zakariás nemkülönben viaskodott a Magasságos Urral, és én nem segíthettem lelki küzdelmében, naphosszat csak a kezemet tördeltem, mintha magam követtem volna el valami iszonytató bűnt; anyámmal aggódva követtük a fejleményeket, be sem mertünk lépni hozzá; engem is kizárt az életéből hites uram, holott nem adtam okot neki erre; s amikor befejeződött jóapám vesszőfutása, Józsefet hívatta és órákra bezárkózott vele a szobába, nem tudom, miféle párbeszéd zajlott le köztük, de József, aki az özvegyemberek keserű kenyerét ette sokáig, láthatóan megtörtén és aggodalmakkal terhesen távozott, azt hittem vége a frigyünknek és szégyen szemre pártában maradok egy gyerekkel, akit élete végéig fattyúnak csúfolnak majd; az ígélet nem egészen erről szól, beláthatod, az örökösen gonosz szájjal szólókkal pedig egyáltalán ne törődj!

Vissza-visszatérő álombéli látomások, irtóztató sejtések, ki nem hunyó aggodalmak okozta szívkalimpálások, szüntelen féltések és csillapíthatatlan jajkiáltások, hogyan is ne zavarnák meg a gyermekével viselő fiatalasszony belátóképességét és rendítenék meg kitarását; későbbi viselkedését olykor szeszélyesnek és türelmetlennek is mondhatnánk, néha nem egészen szilárd hitét erősítendő akaratosan sürget, mint a kánai menyegzőn teszi majd, a későbbiekben gyakran segítséget kér a szívéhez közelálló rabbiktól, főtanácsosoktól és a nagyon szeretett Mária Magdalénától is.

Képzeld nővérem, apám, Joachim, aki régóta ki sem mozdult a házból, egy reggel hátára vetett iszákkal felkerekedett, s kurtán-furcsán csak annyit közölt velünk, beszélni valója van Simeonnal, régi barátjával az Úr dolgában akar tárgyalni vele, több szem többet lát meg az angyali üzenetben; olykor kifürkészhetetlen az atyák és férfiak hirtelen megfogalmazódott szándéka, amibe bele sem akarnak avatni minket.

A Zakariás házában töltött második napon Mária egyedül maradt egy időre, egyedül önmagával, mivel biztos lehetett abban, hogy nem háborgatja senki, alkalma nyílt újra és újra átgondolni, az előző napinál higgadtabb állapotban, közeli és távolabbi jövőjét, felhorgadó kétségeit, melyek, bár még semmit sem tudott az anyaság gondjairól és örömeiről, máris egyes érzésekkel telítették lelkét: miként lesz képes ő, a názareti asszonyok közül egy, az Úr elvárásainak megfelelően viselni gondját az Ő fiának; miként tudja megértetni Józseffel, hogy Jézusnak hívandó gyermeke, oly sok más Jézus és János nevű gyermek között kiváltságos és más, mint a többi hasonló nevű fiú, vagy elhiszi vagy sem; s végül, póriasan szólva, miért pont ő lett kiválasztva erre az isteni tervet megvalósító anyaságra. A kétségek táplálta kérdések befészkeltek magukat az elméjébe, legfeljebb sorrendjük változott attól függően, épp melyiket vélte fajsúlyosnak. Három nap után hazafelé indult; szemernyit sem látott világosabban az Erzsébet fia és az ő fia isteni küldetésének mibenlétéről; amikor erről faggatta, Zakariás rébuszokban beszélt a régi időkbeli származó próféciákról, a rabbik hitbéli tévelygéseiről, a hívek tanácsatlanságáról és megosztottságáról, úgyhogy alig várta, hogy az utóbbi időkben megtört, megkeseredett apjával, Joachimmal beszélgethessen, szerette volna tudni mivégre szüli

fiát a világba. Joachim, ellentétben feleségével, Annával, hűvös, majdhogynem rideg fogadtatásban részesítette az egyébként rajongásig szeretett lányát, egy darab ideig nem is kívánt négy szemközt beszélgetni vele, kerülte az alkalmat, mintha valóban fattyút hordana a szíve alatt, pedig tudott az angyali üzenetről és annak jelentőségteljes értelméről, Simeonnal átbeszélték a dolgot; Anna sokadik nőgatására volt hajlandó leülni Máriával beszélgetni méhében növekvő gyermekéről. Mária nem tudta eldönteni, hogy a szegényérzet vagy valami rejtélyes indok áll apja kimért tartózkodása hátterében, a lányok ragaszkodnak az apjukhoz, hogy bizonyos kérdéseket velük vitassanak meg, kíváltképpen is, ha egzisztenciális ügyekről van szó, Mária is tiszta szívből óhajtotta a bizalmas beszélgetést, a rejtélyes üzenetek értelmezését.

*

Tizenkét hónappal a jeruzsálemi gyermek elvesztés-megtalálás után, Jézus apjával, Józseffel átjárt a Názárettel szomszédos Szefforiszba dolgozni, történetünk idején egy gazdag görög kereskedő bízta meg az apját, hogy a háza és a kőfallal védett udvaron sorjázó raktárépületek tetőszerkezetét felújítsa; ez idő tájt következett be az, amit Nikodémus Máriához intézett tanácsában előrevetített, tudniillik, hogy József szokjon hozzá a gondolathoz, Jézus többet fog törődni a szentírások tanulmányozásával, mint az ács mesterség fortélyáival. (No, de amellet se menjünk el szó nélkül, hogy történetelbeszélésünk eme pontján is hangsúlyt kap a 12-es szám, miként az esszéus hagyományokban is központi szerepet játszik, így szól erről a huszadik század végén írott kommentár: a mester hosszan beszélt a számok törvényéről, az ábécé betűiről, a hangokról és a színekről, valamint a varázsszavakról, majd összefüggést teremtett a 12 apostol, Izrael 12 törzse, a 12 hónap és a nap egy év alatti útja, az emberiség 12 vezetője és a nő rejtélyei között; egy másik kommentár, mely Júdas evangéliumát érinti, ekként szól: az aionok száma tizenkettő, mint az év hónapjainak vagy a csillagjegyeknek a száma. Mondhatnám magam is a történetírás atyamesterére, Hérodotoszra hagyatkozva: „nekem, miközben történeti munkámat írom, az a kötelességem, hogy mindenki szavát meghallgassam, s amit elmond, följegyezzem”. Talán ez a „mindenkire”, mindenféle írott vagy hallomásból lejegyzett szövegre odahallgatás okozhat némi egyenetlenséget és következtetlenséget történetelbeszélésemben, amely egyszerre tart igényt a regényesség érzetére és a tudományosság látszatára.)

Jézus igyekezett hasznossá tenni magát, a többi segédmunkással együtt cipelte a súlyos gerendákat, méretes szelemeneket, máskor apja keze alá dolgozott, vagyis a kívánt szerszámokat készítette elő, hozta-vitte, megint máskor az apja utasításait visszahangozta a tető távoli pontján szorgoskodó ácsoknak, akik úgy vették szigorú szavait, akárha közvetlenül az apja szájából hangzottak volna el, ám, amikor elfáradt, senki sem vette zokon tőle, ha félrehúzódott megpihenni kis időre. Volt, igaz nem minden nap, hogy korán reggel Jakab is felkerekedett és velük ment, napközben Jézus felügyeletére lett bízva, az építkezési terület ugyanis nem éppen játszótér, ám a nagyobb fivér kellő tapasztalattal és testvérszeretettel rendelkezett ahhoz, hogy a kisebbet gyámolítsa, az éles-szúrós vágó- és fúroszereszközöknek még a közeléből is eltávolítsa, az édesanyjuk által tarisznyába csomagolt ételt

hármójuk közt igazságosan megossza. A munkások némelyike őszintén csodálta József nagyobbik fiát, aki szorgalmas és tanulékony volt apja mellett, türelmes és gondoskodó fivére mellett, sohasem panaszkodott, ha egy szerszámmal vagy fadarabbal megsértette a kezét, ellenben anyai aggodalommal viselkedett Jakab jelentéktelen sebt látva, azonnal gyógyítani igyekezett szóval vagy tettel. Azon is elképedtek, hogy a nap bizonyos idején Jézus megfogta fivére kezét, valamely árnyékos szögletben letelepedtek egy-egy farönkre vagy egyéb más ülőalkalmatosságra, és együtt imádkoztak.

Meglásd, rabbi lesz ebből a fiúból; már ha az apja megengedi, sok férfikéz kell ám a munkához, hogy a népes családot fenn tudják tartani; én mégis amondó vagyok, hogy egy ilyen serdülő korú fiú hitbuzgalma nem éppen szokványos; annál rosszabb az apjának, ha a fiú betűvetésre adja a fejét; azért mondd, mert a tied már nőszülni készül, mégsem tud olvasni; én sem tanultam meg, mégis megélek a munkámból, elég, ha a pénzt meg tudja olvasni.

Egy nap, éppen a délutáni munkák végéhez közeledtek, idős, barázdált arcát sűrű szakállal fedett, kissé görnyedt tartású férfi állt meg az építkezésen, hosszasan nézte a tetőszerkezeten fűrén és magabiztosan lépegető ácsokat, akik olykor egymással tréfálkoztak, máskor a családjukról regéltek vidám esetleg szomorú történeteket, az ember köztudottan történeteket mesélő lény; aztán a nem is oly messze tőle gondolataiban elmerült Jézusra esett a pillantása, térdre rogyva egy faággal rajzolt a homokba, szimbolikus jeleket az elnyújtott körpályán mozgó égitestekről,

mondd csak fiacskám, beszéled a nyelvemet? igen, uram, a szüleim is az arámira tanítottak; tudod ki az, aki az ácsokat irányítja? az édesapám, ott, a bejárati ajtó előtt, aki magyaráz valakinek; szeretnék vele beszélni, ha lehet; megkérdezem, ráér-e; hálás vagyok érte, fiacskám, hívd ide őt!

József hamarosan visszatért a fiával a tisztes kort megélt emberhez megtudni mit akarhat tőle; nem volt mérges vagy feszült, amiért ott kellett hagynia a munkásokat, régóta együtt dolgozott velük, tudta, nem kell őket állandóan utasítgatni, némelyikük évtizedek óta végzi a mesterségét, a nyomukban sem szükséges minden pillanatban járni, elég, ha szemmel tartja őket; egyébként is megszokta már, hogy oly sokszor munkavégzés közben kap újabb ajánlatokat egy későbbi feladatra, miután a megbízó szemrevételezte munkájukat, egyfajta referenciaként szolgált számukra.

Mester, Lévi a nevem, a helyi közösség rabbija vagyok, úgy tűnik nekem a fiad beszéde nyomán, hogy te magad is zsidó ember vagy; Názáretből vagyunk rabbi, József a nevem, miben lehetek a segítségére? tudod, a házam egyben a gyülekezet háza is a város szélén, szükségünk lenne néhány székre, asztalra és Tóratartó szekrényre, fekvőhelyre, nem flancos bútorokra gondolok, csupán szerényen kivitelezettek, ahogy az esszénusok életviteléhez illik; értem rabbi, a napokban felkereslek, hogy megbeszéljük...

még be sem fejezhette mondandóját, a tetőn álló ácsok egyike hangosan ordítózni kezdett, mivel a mestergerenda egyik vége, melyet éppen a helyére akartak illeszteni, leesett a kőfal pereméről és az arra járó segédet sújtotta le, hassal a padlózatnak. József sebtében odafordult s mire a baleset helyére ért, addigra két markos munkás igyekezett leemelni a gerendát szerencsétlenül járt társuk hátáról, enyhítendő a kínzó fáj-

dalmakat. Senki sem szitkozódott, vádolta nagyhangon a másikat, enyhítette a saját felelősségét, panaszkodott a feszített munkatempóra, mindannyian szótlánul álltak a helyükön, riadtan nézték a fiatal legény fájdalmas vergődését, szolidaritást vállaltak a szenvedővel, akárha velük történt volna a szerencsétlenség; a közelállók ocsúdni kezdtek, ketten felsegítették a fiút a padlóról, fekvő alkalmatosságot kerestek, ahova ráhelezhettek, míg orvost találnak a környéken, egyvalaki vizes kantából inni adott neki, József pedig örömmel nyugtázta, hogy sem vérnyomot, sem nyílt törést nem látott a balesetet elszenvedő testen.

Fiacskám, mondd meg édesapádnak, megtalálja a házam a Názaret felé vezető út legvégén!

Így esett meg Jézus első találkozása Lévi rabbival, akinek a háza nyitva állt a szélrózsa minden irányából érkező esszéus testvérek előtt, kosztot és kvártélyt találtak nála, s mivel a rabbi nőtlen volt, a szomszédban lakó középkorú asszony tartott rendet a házban és főzött a házigazdára, illetve a rövidebb-hosszabb ideig ott tartózkodó vendégekre, akik között akadt átutazó, de a rómaiak üldözése elől menedéket kereső is, viszont aki nem érezte magát otthon a szigorú életrendet követő kisközösségben, hamar odébb állt. Hetekkel később, amikor a görög kereskedő házának tetőszerkezetével végeztek az ácsok, József áttette székhelyét a rabbi házának az udvarába, könnyebb volt a szerszámokat és a faanyagot oda szállíttatni, mint a kész bútorokat vinni célba. Jézus elkísérte az apját a mindig megfontoltan beszélő, két kezével visszafogottan kommunikáló rabbihoz is, de nem az asztalos munkánál segédkezett, elegen voltak néhányan is, inkább a rabbi könyvtárszobájában Tóra tekercseket tanulmányozók körött sertepertélt, öröme st ugrott, amikor apja kérésére olykor-olykor ki kellett hívnia a rabbit, akinek nem került e a figyelmét a fiú élénk érdeklődése, s az egyik nap be is invitálta maguk közé az imádkozás idejére. József nem ellenezte fia tudásvágyának kielégítését, jóváhagyta, hogy fia naponta átjárjon a rabbihoz tanulni, sok éven keresztül asztalos munkával hálálta meg a rabbi erőfeszítéseit.

Rabbi Lévit meglepte, hogy Jézus nem egészen járatlan a szent szövegekben, olvasni is tud, betű szerint érti és értelmezi, amit olvas, viszont a nagyobb szövegek hermeneutikai, vagy miként akkoriban hívták typológiai vizsgálatára és a sokértelmű szavak kontextusba illő változatának megválasztására még nem készült fel, igazat szólva, kora miatt nem is készülhetett, e logikai és grammatikai hiányok pótlása végett szegődött a rabbihoz, hiába mondták vagy mondják a későbbi évszázadok vallásbölcsei, hogy Jézust soha senki sem tanította, ez éppoly bizonyíthatatlan állítás, mint a rejtett gyermekkorát érintő mendemonda. Jézus kifejezetten élvezte a könyvtárszobát megülő csöndet, úgy érezte a testvérek otthoni zsvajgása és az apja munkájával járó zaj elválasztja, sőt, megfosztja valami éteri muzsikától és természetes derűtől, ami a tengerparti hullámok csobogásából, a lankás dombok felett futó szelek susogásából fakad, holott az anyjához hasonlatosan rendetlenkedő szívének lüktetése is nyugalomra vágyott. A szövegeket alkotó szavak nem felzaklatták az elméjét, inkább kitérítették képzeletének horizontját, akár álombéli látomások üzenetet hordoztak a múltból, az őskézdet idejéből és a Teremtő ígéi meglevenedtek egy-egy próféta jövendölése által, így gyarapodott böl-

csességben és korban és kedvességben Isten előtt, hunyt szempillái mögött történetek zajlottak le, akárha valamennyinek a részese lett volna. A csöndet azok az órák törték meg, amikor a rabbitól görögül tanult, vagy amikor az évek során, egy-egy messze földön lévő városból Lévi rabbi házába vetődött jóemberrel anyanyelvükön társalogtak, vagy amikor a rabbi bizonyos rítusok elvégzésére szólította fel a jelenlévőket.

Jézus már az első napokban megismerkedett az esszéus közösség alapelvével: „Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük, mert ez a törvény, és ezt tanítják a próféták”, rabbi Lévi ezt a mondást visszavezette a Mózes által hirdetett parancsolatok egyikére: „Ne légy bosszúálló, se haragtartó néped fiaival szemben! Szeresd felebarátodat, mint magadat! Én vagyok az Úr!”, s igyekezett megvilágítani ifjú tanítványa számára a felebarát kifejezés értelmét és hatókörét, már csak azért is, mivel a barát, testvér, unokafivér, rokon szavak nem mindig pontosan feleltethetők meg egymásnak: szövegfüggők. Ám a rabbi még ennél is tovább ment és a zsidókkal együtt élő idegenekre is kiterjesztette a jelentését, ez meglepte Jézust, ugyanis Názáretben élők, ellentétben a szeforisziakkal, nem szívesen látták az idegeneket, főleg, ha sátrat vertek s egy-két napnál hosszabb ideig kívántak maradni, bezárták előttük a kapujukat, a szívüket, mondván a barbárok rontást hoznak a házra és a családra, ami mögött nem egészen feledhető történelmi tapasztalat sejlett föl a közeli és távoli múltból. Szinte a második törvény volt, amit a rabbi egész életére megtanított Jézusnak a Példabeszédek könyvéből: „Aki elfordítja a fülét, és nem hallgat a tanításra, annak még az imádsága is utálatos”, fokozatosan tisztázta előtte azt a kérdést is, „kinek a” tanítására kell odahallgatnia, a kör a magasságos Úrtól a prófétáig, az atyáktól a szentéletű rabbikig terjed, s „kinek a” tanítása káros, gyalázatos, csalárd, ez esetben magára az Isten teremtményét folyton megkísértő Sátánra, a halandó asszonyokat csábító angyalokra: a Felvigyázókra, a hamis prófétákra és a kettős szájjal beszélőkre gondolt. Ez utóbbiak minden törvényt felfüggesztő és sárba tipró és jámborságot semmibe vevő beszéde kapcsán szigorúan intette Jézust: „Tartsd távol szádtól a családságot, és távolítsd el ajkadról a hamisságot!”

Rabbi Lévi idős korára rövidlátó lett s nagyítót használt a betűk bogarászásához, emiatt nem is folyamatosan olvasta a szövegeket és nem is volt híve a gyors olvasásnak, mint a betűket mohón faló fiatal emberek szokása, inkább meg-megszakította szemei szántómunkáját, elszőszmötölt egy-egy szöveghellyel, napokig visszatért egy-egy mondathoz, szóhoz, nem sürgette senki és semmi, hagyta hogy elméje egy gondolat-töredék nyomába eredjen, máskor a szándék hamvába hótt, mire elméje nekirugaszkodott volna; mivelhogy a kor kíváncsága szerint maga is több nyelvet tudott, emlékei tárházában kutakodott más forrásokat felelevenítve az összehasonlítás végett, és valahányszor egyezést, mai szóval élve korrespondanciát talált, örömmel nyugtázta a régi mondást: szellem szellemre szeretve talál. Egyébként rabbi Lévi szerteágazó ismeretek befogadására fogékony és nagy összefüggések teremtésére türelmes természeténél fogva a tanítóknak nem azon típusához tartozott, akik előre pontosan, lépésről lépésre megtervezett haladást követtek a tanítványok elméjét palástolandó; nem akarta dresz-szírozni tanítványát, mint mutatványos állatokat szokás a cirkuszban, nem volt híve a

nádpálcával és örökös büntetéssel való fegyelmezésnek, ami az értelem lomhaságához és szárnyaszegettségéhez vezet. Nem, sokkal inkább úgy vélte az idők során felhalmozódó, látszatra kaotikus ismerethalmaz megrostálása után Jézus fejében összeáll majd egyfajta rend, neki az a dolga, hogy némiképp segítse az eligazodást, az önállósodás és tudásban megerősödés katalizátora legyen. Az ismeretszerzésnek maga is ezt a sajátos útját járta be egykori mesterével, elméleti tudását kibővítette a sok-sok utazása alatt szerzett gyakorlati tapasztalattal, tudós rabbikkal és filozófusokkal folytatott élénk diskurzusokkal, könyvtárak ritka kincseivel. A Szeferiszban élő vagyonosabb hívek adományának köszönhetően ráérős olvasással és bölcsekedéssel töltötte hétköznapijait évtizedek óta; délutánokként a tanítványokkal vagy vendégekkel folytatott párbeszédet a nap folyamán olvasott szövegekről, kérdésekkel bombázta társalkodó felét, nem elbizonytalanítani akarta, épp ellenkezőleg, érvek és ellenérvek ütköztetésére, a felületes ítélkezés meghaladására akarta rászorítani őt. Bizonyos erkölcsi, szellemi és életvezetésbeli alapszabályok átadása után, az aznapra tetszőlegesen kiválasztott szöveg búvárlásába kezdett Jézussal, aki figyelmes tanítványnak bizonyult és kérdéseivel olykor megzizzasztotta nevelőjét. Ezek a szövegek igencsak változatosak voltak: az európai és ázsiai nagyvárosok, kiváltképpen Róma és Alexandria könyvtárait bejárta Diodórosz Történeti könyvtára, melyből kiderül, hogy az egyiptomiak szerint a menybéli isteneknél kívül földiek is léteznek, kik egykor földi halandóként és bölcsességük révén a menybéli hallhatatlanságban részesültek; az ósatyák intelmei és Illés, Ezékiel, Ézsaiás próféciai a róluk szóló kommentárokkal; a különböző népek isteneinek genealógiája; a görög filozófusok dialógusai a lélekről, a tudás megszerzéséről, a szépségről; a chaldaeus asztrológusok misztikus okfejtései. A rabbi Lévi figyelmét nem kerülte el, hogy Jézus a Diodórosznál olvasottak iránt fokozott érdeklődést tanúsít, görögül már folyékonyan olvasott mestere segédletével, viszont nem ismerhette a kopt nyelven írott vallásos szövegeket, melyek a gnosztikus irodalom részét képezik, s amelyeket rabbi Lévi még idő előttinek vélt feltárni előtte, noha azt vette észre, hogy Jézus a nála idősebb tanítványoknak olykor olyan történetekről beszél, melyekről nem hallhatott tőle, Ádám és Éva harmadik gyermekéről, Széthről és nemzedékéről, Barbéló örök birodalmáról, emiatt óvatos körültekintéssel adott a kamasz kezébe könyveket és papirusztekercseket, nehogy eltérítse azon útvjáról, melyet kijelölt a csillaga.

Szálltak a hónapok és az évek, József, az ácsmester, esténként viszont látta a fiát, akinek az egész napos szövegböngészés után kifejezetten jól esett a hazáig vezető gyaloglás, a csillagok útjának fürkészése, a hazafelé tartó birkanyájjal időzés, ezért sem maradt a rabbi házában gyakran; ám egy napon, amikor a Hold már feljött az égbolton, József megdöbbszent az elébe álló Jézuson, nagyobb volt nála, szakáll serkent az állán, egyszóval felnőtt férfivá vált, s határozott hangon szólalt meg,

apám el kell hagynom a szülői házat, emlékeztetlek rá, az ÚR ezt mondta Ábrámnak: „Menj el földedről, rokonságod közül és atyád házából arra a földre, amelyet mutatok neked”; nem állhatok az utadba, ahogy eddig sem tettem, de talán nem tartasz tolakodónak, ha megkérdezem, hová szándékozol menni és mihez kezdesz idegenben? rabbi Lévi ajánlotta, hogy az itteni élet helyett menjek a Földközi tenger közelében lévő,

Kármel hegyen található esszéus gyülekezetbe, e szent hegyen a mesterek tovább adják a titkos tudásukat az ifjaknak; netán összekülönböztetek az öreg emberrel? szó sincs róla, azt mondta ő már nem képes kielégíteni tudásvágyamat, csak az időmet vesztetném nála; azt mondhatom neked, Jézus, a te gondviselő Atyád, Ábrahám és Izsák Istene legyen veled az idegenbe vezető utadon, és őrizz meg engem jó emlékezetemben, és bocsásd meg, ha valaha ellened vétkeztem.

Jézus életében először és utoljára ölelte magához amúgy férfiasan azt az embert, akit a magasságos Úr nevelőjének jelölt ki, s bár tudta, hogy az a hústest, melyet szorosan a karjaiban tart, idővel véglegesen elenyészik, miként minden, ami valamilyen formában testet öltött a múltban és ölt majd a jövőben, s talán nem is látja viszont soha többé, ámde a csók, melyet a homlokára adott, elpecsételte őt.

Másnap reggel, amint Jézus vállára vetette iszákját, s elbúcsúzott az aggodalmát alig rejtteni tudó anyjától és fiatalabb fivéreitől meg nővéreitől, egyszeriben megérezte a végleges elszakadás súlyát az otthontól, mindentől és mindenkitől, nem mintha nem szeretne volna Józsefet, aki már hajnalban elment a szomszéd faluba dolgozni, a sok gyermek és a háztartás ügyes-bajos dolgát ellátó anyját, Máriát, a serdülő és örökösen csintalankodó testvéreket, de egy határozott hang napok óta azt suttogta, sőt, dörömbölte a fülébe szüntelen: mire vársz még, menj már végre arra a földre, melyet kijelöltem neked, ne habozz! A tenger felé vezető úton visszagondolva az elválásra, úgy vélte, az elhagyottak valószínűleg szívtelenséggel, önzőséggel, esetleg hálátlansággal vádolják őt, de mindenkinek meg kell tennie az első lépést önmaga beteljesítése felé, neki is, akit Önmagából Keletkezettnek neveznek majd egyes hagyományok szerint.